

Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzija

Latvijas Republikas Satversmes pieņemšanas 100. gadadienai veltīts skolēnu zīmējumu un domrakstu konkurss

100. pants Satversmes simtgadē: kā vārda brīvība un pašizpaušme padara mani laimīgu un
Latviju stipru?

Darba autore: Kate Stunkus, 12.soc.
Darba vadītāja: Gunita Smiltāne

Jelgava, 2021

100. pants Satversmes simtgadē: kā vārda brīvība un pašizpaušme padara mani laimīgu un Latviju stipru?

Kad 11.klasē rakstīju zinātniski pētniecisko darbu par vārda brīvību un cenzūras pielietošanu mūsdienās, ieguvu divus secīgus secinājumus – cenzūru, vai tās iezīmes, Latvijā (lielākoties) veido nevis valdība/valsts iestādes, bet tauta, un vārda brīvība ,nekontrolēta un absolūta, demokrātiskā valstī pastāvēt nevar, jo viena cilvēka paustais viedoklis var aizskart un ierobežot cita cilvēka tiesības. Ar pēdējo secinājumu man sadzīvot ir daudz grūtāk, jo, kur gan sākas viena cilvēka tiesības un beidzas otra? Vai es savas tiesības gan brīvi izpausties, gan apsūdzēt kādu citu visautļautīgā pašizpaušmē varu izmantot ļaunprātīgos nolūkos?

Visgrūtāk noteikt robežas starp visatļautību un vienkāršu tiesību aizstāvēšanu ir mākslā un literatūrā. Esmu priecīga par to, ka Latvijā nepastāv cenzūra un, ka sabiedrība lēnām virzās uz attīstības pusi un nenosoda viedokļus vai skatījumus ar kuriem paši nav līdz galam pazīstami; kā tas bija 2012.gadā, kad no dāņu valodas tulkotās L.Vindfeldtas un K.Klantes bērnu grāmatas „Diena, kad Kārlis bija Karlīna” un „Diena, kad Rūta bija Rihards” sabiedrības vidū izraisīja, manuprāt, nepamatotus protestus.¹ Grāmatas izdošanas dienā cilvēki, pārpratumu un neiecietības vadīti, devās ielās, lai skaļi izteiktu savu nepatiku. Tikai pēcāk medijos atklājās, ka daži no protestētājiem nemaz nezināja par ko īsti protestē.

Tomēr, cik daudz no tā visa ietekmē arī manis pašas aizspriedumi un pieņēmumi? Vai arī man dažreiz aizmiglojas redze un politkorektums tiek mests malā? Piemēram, manuprāt, Rūdolfa Blaumaņa lugas "Skroderdienas Silmačos" stereotipiski pārspīlēto ebreju attēlojumu mainīt nevajadzētu, jo tas parāda to, kā tolaik ebrejus skatīja gan R.Blaumanis, gan daļa no sabiedrības. Kā arī, Amerikāņu filmā "Vējiem līdzi", nepieciešamība pēc cenzūras ir saprotama, bet, manuprāt, šobrīd nepiemērota, jo stereotipiskais afroamerikāņu sievietes attēlojums, atspoguļo jau novecojušus un aizskarošus skatījumus, kuri filmas viegli rasistiskajā tonī ļoti precīzi izsaka 20.gs. 30.gadu beigu Amerikāņu aizspriedumainību un praktiski neeksistējošo toleranci pret citas rases pārstāvjiem.² Mums nebūtu jāslēpj vai jāslēpjas no savas un citu tautu vēstures. Mums no piedzīvotā ir jāmacās, jāklūst labākiem, bet kā gan mēs spēsim mācīties no kļūdām, ja pat nezināsim, ka tādas vispār ir pieļautas?

Dzīvojam brīvā valstī, mums katram ir dota iespēja izteikt savas domas mums pat neaizdomājoties vai tās ir balstītas uz faktiem vai tikai emocijām. Kā 21.gs. cilvēks nevēlos būt pamats tam, ka tikai mana slinkuma vai vienaldzības dēļ manu acu priekšā tiek maldināti vai pazemoti citi cilvēki. Kā arī nevēlos dzīvot valstī, kurā man tiek liegta brīvība izteikt savu viedokli. Patiešām priecājos, ka Latvijā man šī iespēja liegta nav, es varu būt es pati, es varu būt brīva.

¹ Burāne, K. (2012). *Diena, kad...*. satori.lv. Pieejams: <https://satori.lv/article/diena-kad>

² Svece, A. (2020). *Kā Ābrams līgoja*. satori.lv. Pieejams: <https://satori.lv/article/ka-abrams-ligoja>

Izmantoto informācijas avotu saraksts

1. Burāne, K. (2012). *Diena, kad...* . satori.lv. [tiešsaiste] [skatīts: 9.12.2021.] Pieejams: <https://satori.lv/article/diena-kad>
2. Svece, A. (2020). *Kā Ābrams līgoja*. Satori.lv [tiešsaiste] [skatīts: 10.12.2021.] Pieejams: <https://satori.lv/article/ka-abrams-ligoja>